

מחזור דעת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

בגליון השבוע

דיני מוקצה

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס' 46

מדיני שבת

מה הדין עגלה שהתפרק ממנה הגלגל, וכן משקפיים שנפלה מהם עדשה או ידית אחת?

למדנו בגליון הקודם על גזירת חז"ל "שמא יתקע", דהיינו שאסרו חז"ל לטלטל כלי שהתפרק ממנו אחד מחלקיו ועתה הוא ראוי לשימוש שאינו נוח, והטעם מחשש שמא יבוא לתקוע בחזרה את החלק שהתפרק ויתקענו בחוזק ויעבור על איסור מכה בפטיש או בונה.

וממילא עגלה שהגלגלים מחוברים אליה ע"י בורג וכדו', או שצריך דחיפה חזקה של הגלגל אל מקומו, והתפרק ממנה הגלגל, הרי היא בכלל איסור זה ואסור לטלטלה מחשש שמא יבוא לחבר אליה את הגלגל בחוזק.

אמנם כל זה דווקא שהבורג אצלו ויש לו אפשרות להבריגו במקומו בעגלה. אבל אם אין לו את הבורג, אין העגלה מוקצה, שבזה אין חשש שיחבר את הגלגל כיון שאין לו את האפשרות לעשות זאת.

ועל פי זה ישנה עצה למי שהתפרק לו הגלגל של העגלה ברחוב, ואינו רוצה להשאיר שם את העגלה, שיאבד את הבורג בכוונה וכך לא יוכל לחבר את הגלגל, ולא יהיה עליו גזירת שמא יתקע ומותר לו אח"כ להמשיך ולטלטל את העגלה.

וכן הדין במשקפיים שנפלה מהם עדשה או ידית אחת, שאף שאפשר להשתמש בהם כך ע"י הדחק, הינם מוקצה ואסור

לטלטלם. וכ"ז אם יש לו את האפשרות לחזור ולחברם למשקפיים, אבל אם אין לו אפשרות כזו כגון שאין לו בורג מתאים וכדו', אינם מוקצה.

מטאטא שהתפרק ממנו המקל, האם הוא מוקצה?

מקל של מטאטא שהתפרק, אסור לחזור ולחברו אל המטאטא בשבת, ואף שהוא מתחבר ע"י הברגה אסור, מפני שגם הברגה בכלל בנין היא (מ"ב סימן ש"ג ס"ק מ"ה, ושעה"צ שם ס"ק ל"ב). ומשום כך, כשהתפרק המקל מן המטאטא, המטאטא מוקצה מחמת גזירת שמא יתקע. (ספר בנין שבת פרק ו' סעיף א' (עמ' נ"ה)).

אמנם במקרה שהמקל מתפרק לעיתים קרובות, יש מקום לומר שאין איסור לחברו בשבת, ויש לעשות בזה שאלת רב.

היתר לטלטול מוקצה משום "גרף של רעי"

מבואר בגמ' (מסכת ביצה דף ל"ו ע"א) שגרף של רעי [היינו הכלי המיועד לעשיית צרכים] ועביט של מי רגלים מותר להוציאם לאשפה, והיינו שאף שהרעי והמי רגלים מוקצים הם, התירו לטלטלם ולהוציאם ממקום שבנ"א שוהים שם משום שדברים אלו מאוסים עליהם. ובגמ' במסכת שבת (דף קכ"א ע"ב) מובא מעשה שנמצא עכבר בבשמים של ר' אשי ואמר שיתפסו אותו בזנבו ויוציאו אותו, ולומדת מכאן הגמ' שכל דבר מאוס מותר אפילו ליטלו בידיים ולסלקו ולא רק ע"י כלי וכדו', וכן פסק בשו"ע. (סימן ש"ח סעיף ל"ד).

וממילא פשוט, שלאחר שמחליפים טיטול לתינוק, מותר ליטול את הטיטול המלוכלך בידיים ולהשליכו בפח המיועד לזה, ואף א"יצ להניחו מיד כשיצא מהחדר.

מה הדין קליפות שהצטברו על השולחן והדבר מאוס עליו, האם מותר לטלטלם?

קליפות שהינם מוקצה כגון קליפות שאינם ראויות למאכל בהמה [וכפי שהתבאר לעיל גליון מס' 44], שהצטברו על השולחן באופן שהדבר מאוס על השוהים במקום, כתב המ"ב (שם ס"ק קט"ו). שמותר לטלטלם אפילו בידיים, מחמת שנחשב הדבר לגרף של רעי שהותר לטלטלו משום מיאוסו. [ובאופן שאין הדבר מאוס עליו כ"כ, עיין להלן שיתבאר אי"ה].

האם מותר לגעת במוקצה בלי להזיז אותו?

כל האיסור שגזרו חז"ל במוקצה, היינו דווקא לטלטלו ולהזיזו, אבל נגיעה בלבד מותרת. (רמ"א סימן ש"ח סעיף ג')

אולם, כל זה דווקא באופן שע"י הנגיעה אין המוקצה מתנענע אבל אם ע"י הנגיעה במוקצה הוא מתנענע, כגון דבר עגול, אסור. (עיין שו"ע סימן ש"ח סעיף ו' שכתב שמותר לכסות מוקצה ובלבד שלא יגע בו, וקשה הרי נגיעה במוקצה מותרת. וכ' המ"ב שם ס"ק כ"ב בשם בה"ג והגר"א שמדובר בביצה [כשהיא מוקצה] שאם יגע בה ינענע אותה).

הלכות שבת - המשך

מכיון שאין מעשיו מתפרשים כהזת מוקצה אלא כטיפול בבגד, ובאופן כזה לא אסרו חז"ל. ■

משום שזהו טלטול מוקצה ע"י "שינוי", או משום שכל מה שאסרו טלטול מוקצה זה רק ביד ולא ע"י רוח.

והנפקא מינה - במקרה שיש רגילות להזיז מוקצה כזה ע"י נפיחה בפה, כגון נוצה שנצמדה לבגד שהרגילות היא שמסירים אותה ע"י נפיחה בפה, שלפי הצד הראשון שהטעם הוא משום "שינוי", א"כ במקרה זה אסור לנפוח על הנוצה ולהסירה, כיון שאין בזה שום שינוי מהדרך שרגילים לעשות כן בכל פעם. אבל לפי הצד השני שטלטול ע"י רוח אינו אסור, גם במקרה שכך היא הרגילות מותר.

ולהלכה: באשל אברהם (מבוטשטש) על הרמ"א הנ"ל, כתב, שמותר לנפוח על נוצה בשבת ולהסירה מן הבגד, משום שאי"ז נחשב טלטול כלל.

[אמנם, כל זה בהסרת הנוצות וכדו' מן הבגד ע"י נפיחה בפה, אבל הסרתם ביד בשו"ע הרב (סימן ש"ב סעיף ג') כתב שאסור, ועיין חזו"א (או"ח סימן מ"ז אות ט"ג), שלפי דבריו נראה שמותר אף להסירם ביד,

האם מותר להשען על מוקצה?

במ"ב (סימן ש"ח ס"ק פ"ב פ"ח) כתב שמותר לשבת על מוקצה, ומזה אנו לומדים שמותר אף להשען על מוקצה. אולם שימוש בחפץ אף בלי טלטולו ביד, אסור (עיין שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיף ב' והערה ז').

האם מותר לכסות מוקצה?

בגמ' במסכת שבת (דף מ"ג ע"א) מובא מחלוקת האם מותר לטלטל דבר שאינו מוקצה לצורך דבר המוקצה, ונפסקה הלכה כדעת המתיר (שו"ע סימן ש"י סעיף ו'). ומשום כך מותר לכסות מוקצה. ואפילו אם הכיסוי נוגע במוקצה מותר, כל שאין המוקצה מתגעגע מחמת זה. (מ"ב ס"ק כ"ב).

האם מותר להזיז מוקצה ע"י נפיחה בפה?

מותר להעיף מוקצה ע"י רוח שמוציא מפיו. (שו"ע סימן ש"ח סעיף מ"ג ורמ"א שם סעיף ג'). ויש להסתפק האם טעם ההתר הוא

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

